



Commissie voor de
milieueffectrapportage

MIRT-verkenning Varik-Heesselt

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

30 september 2016 / projectnummer: 3137



1. Hoofdpunten van het MER

De provincie Gelderland, waterschap Rivierenland, gemeente Neerijnen en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu ('de regio') willen de dijkversterkingsopgave in het Waalgebied aanpakken met een 'samenspel' van dijkverbetering en rivierverruiming. Daarnaast is waterschap Rivierenland in 2015 gestart met een verkennend onderzoek naar de dijkverbetering Tiel-Waardenburg. De waterkeringen op dit traject voldoen niet aan de wettelijke normen en maken een dijkverbetering noodzakelijk, die is opgenomen in het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Vanwege de inhoudelijke en procedurele samenhang tussen de rivierverruiming en de dijkverbetering willen de initiatiefnemers in één MIRT verkenning¹ komen tot één voorkeursalternatief voor de verdere uitwerking in (afhankelijk van het voorkeursalternatief) een inpassingsplan, bestemmingsplan of Projectplan Water. Voor de besluitvorming over het voorkeursbesluit wordt een 'globaal' milieueffectrapport (MER) opgesteld, en daarna zal voor de vervolgbesluitvorming een specifiek MER worden opgesteld.

Advies voor de inhoud van het MER

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')² beschouwt de volgende punten als essentiële informatie voor het op te stellen milieueffectrapport (MER). De Commissie richt zich in het advies op de informatie die nodig is om het MIRT2 besluit te onderbouwen. Het 'globale' MER zal voor het meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een overzicht van de besluitvorming tot nu toe, en van de onderzoeken die gedaan zijn voor de ontwikkeling van de planonderdelen.
- Duidelijkheid over de opgave en de doelstelling van het voornemen.
- Een beschrijving van alternatieven die aan deze doelstelling voldoen. Werk in ieder geval een alternatief uit gericht op het minimaliseren van negatieve effecten op Natura 2000-waarden en een alternatief gericht op het creëren van nieuwe natuur- en landschappelijke waarden.
- Inzicht in de gevolgen voor landschap en cultuurhistorie van de verschillende alternatieven op regionaal niveau, waarbij de effecten op het bestaande landschap en eventuele positieve effecten van nieuw aan te leggen landschap apart worden beschouwd. Maak hierbij gebruik van visualisaties vanaf relevante gezichtspunten.
- Voldoende inzicht in de effecten van het voornemen op het Natura 2000-gebied Rijntakken. De Commissie acht het van groot belang dat al in dit 'globale' MER wordt bepaald of

¹ In het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) worden opgaves die door Rijk en regio samen onderkend zijn uitgevoerd. Het MIRT kent een aantal stappen van verkenning, planuitwerking tot en met realisatie, inclusief de bijbehorende beslistmomenten. Dit MER wordt opgesteld te behoeve van de MIRT verkenning. Op basis van deze verkenning wordt een voorkeursbesluit door de minister van IM in een MIRT2 besluit vastgelegd. Het MIRT en zijn besluiten zijn geen formele instrumenten waartegen bezwaar en beroep mogelijk is. Zie ook §2.6 van dit advies.

² De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via de link 3137 of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

significant negatieve gevolgen aan de orde kunnen zijn.³ Indien uit het MER blijkt dat aantasting van natuurlijke kenmerken niet kan worden uitgesloten, adviseert de Commissie een uitvoerbaar alternatief binnen de kader van de Natuurbeschermingswet 1998 te beschrijven.⁴

- Inzicht in de risico's voor de nieuwe dijkkring die ontstaat na aanleg van de hoogwatergeul Varik-Heesselt.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie R&D (NRD). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die hierin naar haar mening voldoende aan de orde komen.

2. Historie, opgave, doelstellingen en besluiten

2.1 Historie en verwachtingen

In het kader van de Structuurvisie Waalweelde West (2014) heeft met name de provincie met vaststelling van een Structuurvisie beoogd de opgave voor het gebied zoveel mogelijk met rivier verruimende maatregelen te realiseren. Voor de besluitvorming over deze structuurvisie is een Plan-MER opgesteld en is een uitgebreid participatietraject doorlopen. Hieruit kwam een voorkeursalternatief naar voren dat vastgelegd is in de structuurvisie die op 8 juli 2015 door Provinciale Staten van Gelderland is vastgesteld, en dat jaar gewijzigd is vastgesteld door de meeste betrokken gemeenten.

Een structuurvisie bindt in principe alleen de overheid die deze vastlegt. Door het uitgebreide participatietraject en het feit dat de provincie ook een besluit heeft genomen over het voorkeursalternatief, zijn verwachtingen geschapen in de omgeving. Potentieel zijn de veranderingen groot voor de omgeving en het besluitvormingsproces duurt al lang. Daardoor bestaan en ontstaan onzekerheden voor bewoners en andere betrokkenen, waardoor communicatie met de omgeving van groot belang is.

Het MER moet de informatie voor de besluitvorming en de betrokkenen leveren, en de communicatie ondersteunen. Schets daarom in het MER de historie van het project, geef duidelijkheid over de doelstellingen, maak duidelijk welke zaken zijn vastgelegd, welke besluiten nog genomen moeten worden, hoe de besluitvorming eruit gaat zien en welke rol de omgeving hierin kan spelen door participatie.

³ Indien in deze fase volstaan wordt met een voortoets dan dient dit nader gemotiveerd te worden. Daarbij is onder andere van belang dat nog geen besluit over het plan wordt genomen als bedoeld in art. 19j Natuurbeschermingswet 1998.

⁴ Dit kan betekenen dat voor het initiatief uiteindelijk de ADC-toets doorlopen moet worden. Zie hierover §4.2 van dit advies.

2.2 Bepaling opgave

De dijkversterkingsopgave is afhankelijk van de uitgangspunten die bij de beoordeling van de waterkeringen worden gehanteerd. In de Notitie R&D wordt verwezen naar de nieuwe normering die naar verwachting in 2017 van kracht zal worden. Naast de nieuwe normering worden ook veranderingen doorgevoerd in het belastingmodel waarmee waterstandsverdelingen en vereiste kruinhoogtes worden bepaald. Het gaat hierbij om nieuwe rekenmethoden, nieuwe afvoerstatistiek, nieuwe berekeningen van waterstanden en golfcondities (opgenomen in zogenaamde databases fysica) en het meenemen van statistische- en modelonzekerheden. Deze veranderingen hebben soms grotere consequenties voor de vereiste kruinhoogte dan de nieuwe normering.

Varik-Heeselt ligt in dijktraject 43-6. Volgens een recente consequentieanalyse die is uitgevoerd in het kader van de het nieuwe Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium (het WBI2017) leiden de verandering in de normstelling en het belastingmodel hier tot lagere hydraulische belastingen en lagere vereiste kruinhoogtes⁵:

- de waterstand met een overschrijdingskans van 1 / 10.000 per jaar is langs traject 43-6 grofweg 20 cm lager dan het oude toetspeil (een waterstand met een overschrijdingskans van 1 / 1250 per jaar),
- de vereiste kruinhoogte (het hydraulisch belastingniveau) is bij de nieuwe norm en het nieuwe belastingmodel anno 2023 grofweg 30 cm lager dan de vereiste kruinhoogte bij de oude overschrijdingskansnorm en het oude belastingmodel.

Gelet op het bovenstaande is het opvallend dat in de Notitie R&D wordt aangegeven dat de dijkversterkingsopgave aanzienlijk groter wordt door nieuwe inzichten en de nieuwe normering. Omdat de omvang van de vereiste ingrepen en hun milieueffecten sterk afhankelijk zijn van de versterkingsopgave wordt aanbevolen om nader toe te lichten waar in welke mate sprake is van een overschrijding van de maximaal toelaatbare overstromingskans ('ondergrens') of wanneer van een overschrijding sprake zal zijn.

2.3 Doelstelling project

2.3.1 Waterstandsdeling als doelstelling

In de notitie R&D wordt de hoogwaterdoelstelling op twee verschillende manieren omschreven:

- "voldoen aan de overstromingskansnormen met een optimale combinatie van waterstandsverlaging en dijkverhoging" (derde doelstelling in par. 2.2 notitie R&D);
- "voldoen aan de overstromingskansnormen en het bewerkstelligen van een minimale waterstandsdeling van 40cm."

In het tweede geval, als een minimale daling van het oude toetspeil (gekoppeld aan de overschrijdingskansnorm) deel uitmaakt van de doelstelling, dan vallen sommige in de notitie R&D beschreven alternatieven af. Zo kan een alternatief met alleen dijkverzwaring niet voldoen aan een doel van waterstandsdeling van 40 cm. Maak daarom duidelijk in het MER wat de doelstelling precies behelst.

⁵ Rijkswaterstaat, 25 april 2016, "Consequentieanalyse Nieuwe Normering & WBI2017", status: definitief.

Als een minimale waterstandsvaling deel uitmaakt van de doelstelling, dan is het van belang dat wordt gespecificeerd ten opzichte van welke waterstand de 40 cm gerealiseerd moet worden om te kunnen beoordelen welke alternatieven aan de doelstelling voldoen.

- Binnen de vigerende overschrijdingskansbenadering⁶ is dit referentiepunt logischerwijs de waterstand die veilig gekeerd moet kunnen worden: een waterstand met een overschrijdingskans van 1/1.250 per jaar.
- De nieuwe normering gaat niet langer uit van een bepaalde belasting die veilig gekeerd moet kunnen worden, maar van de kans op een overstroming, ongeacht bij welke waterstand die optreedt (ondergrens 1/10.000 per jaar).⁷ Er is in de nieuwe normering niet langer sprake van een waterstand die veilig gekeerd moet kunnen worden.

Als een minimale waterstandsvaling ten opzichte van een nader te benoemen referentieniveau *niet* tot de doelstelling behoort, dan adviseert de Commissie om deze bij de specificatie van de doelstellingen niet te noemen, dan wel er anderszins zorg voor te dragen dat hierover geen misvattingen kunnen ontstaan.

2.3.2 Specificatie van de waterveiligheidsdoelstelling

Het voldoen aan de nieuwe normering voor waterveiligheid wordt als hoofddoelstelling genoemd. Bij de aanleg van een hoogwatergeul ontstaat een nieuwe dijkkringgebied, waar voornog geen norm voor bestaat. Dit betekent dat het voor de ontwikkeling en toetsing van alternatieven van belang is om de waterveiligheidsdoelstelling voor deze nieuwe dijkkring nader te specificeren.

Bij de aanleg van een hoogwatergeul ontstaat een relatief klein bedijkt gebied. Dit gebied zal niet direct getroffen kunnen worden door overstromingen vanuit de andere dijktrajecten van dijkkring 43 (de Betuwe en de Tieler- en Culemborgerwaarden). Daar staat echter tegenover dat de stijgsnelheid en de uiteindelijke waterdiepte, en dus ook de mortaliteit en de schade, relatief groot zullen zijn indien de waterkering van het kleine dijkkringgebied zou bezwijken. Mogelijk moet de primaire waterkering op het traject Varik-Heesselt bij de aanleg van een hoogwatergeul aan strengere eisen voldoen om lokaal hetzelfde overstromingsrisico te realiseren als in een situatie zonder hoogwatergeul. Het is dan ook van belang om te specificeren welk overstromingsrisico of beschermingsniveau als doelstelling wordt nagestreefd.

In het kader van het bovenstaande wordt opgemerkt dat de overstromingskansnormen uit het wetsvoorstel (onder andere) berusten op een maximaal lokaal individueel risico van 10^{-5} per jaar. Ook wordt in de voorgenomen wijziging van artikel 7.24, lid 5b van de Waterwet gesteld dat zogenaamde slimme combinaties een 'vergelijkbaar beschermingsniveau' moeten opleveren.

⁶ Een overschrijdingskansnorm heeft de betekenis van: "de gemiddelde overschrijdingskans per jaar van de hoogste hoogwaterstand waarop de tot directe kering van het buitenwater bestemde primaire waterkering moet zijn berekend, mede gelet op de overige het waterkerend vermogen bepalende factoren." (artikel 2.2, lid 1, Waterwet).

⁷ Een overstromingskans is in het Voorstel voor wijziging van de Waterwet gedefinieerd als: "kans op verlies van waterkerend vermogen van een dijktraject waardoor het door het dijktraject beschermde gebied zodanig overstroomt dat dodelijke slachtoffers of substantiële economische schade ontstaan." (wetsvoorstel, wijziging artikel 1.1, Waterwet).

2.4 Nevendoelen en/of meekoppelkansen

In de notitie R&D, en ook in voorafgaande besluitvorming, is gesproken over doelstellingen op het gebied van landschap/ruimtelijke kwaliteit en natuur. Maak duidelijk welke doelstellingen randvoorwaardelijk zijn, en welke doelstellingen als streven worden opgenomen. De Commissie kan zich voorstellen dat:

- De hoogwaterveiligheid als hoofddoelstelling randvoorwaardelijk is;
- De natuurdoelstelling, gezien de ligging van het project in en direct naast het Natura 2000-gebied Rijntakken (in relatie tot compensatie en/of mitigatie) in elk geval gedeeltematig randvoorwaardelijk zal blijken te zijn;
- Dat de doelstelling voor ruimtelijke kwaliteit als meekoppelkans wordt gezien, maar voor het (reeds verkregen) draagvlak wel zwaar zal wegen.

Nagegaan kan worden of het in de zienswijzen⁸ genoemde alternatief 'uitbaggering van de kil aan de dijkvoet' (Neerijnen) als meekoppelkans betrokken kan worden bij het plan, en zo ja; wat dit betekent voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Rijntakken.

2.5 Beoordelingskader

De Commissie beveelt aan om duidelijk onderscheid te maken tussen de *doelstelling*, de alternatieven om deze doelstellingen te verwezenlijken (de *middelen*) en de criteria om de *effecten* van de alternatieven te beoordelen.

In het beoordelingskader voor het globale MER staan beoordelingscriteria genoemd in de NRD. Deze criteria hangen samen met de doelen, die in de notitie NRD nog niet duidelijk zijn (zie 2.3 van dit advies). De Commissie adviseert, nadat de doelen duidelijk zijn beschreven, criteria te ontwikkelen die kunnen laten zien in hoeverre de alternatieven voldoen aan de harde doelen en de nevendoelen. De onderwerpen die genoemd zijn in §2.3 en §2.4 van dit advies zijn hiervoor zeer geschikt. Criteria om de effecten te beoordelen zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van dit advies.

2.6 Besluitvorming

De m.e.r.-procedure wordt in eerste instantie doorlopen voor de MIRT verkenning en voorkeursbeslissing. Dit is geen formeel besluit waartegen bezwaar en beroep mogelijk is. De voorkeursbeslissing wordt vastgelegd in een inpassingsplan, bestemmingsplan of een Projectplan waterwet. De NRD beschrijft dat bij het opstellen van het MER onderscheid wordt gemaakt in 2 fasen, gekoppeld aan twee beslismomenten:

- Fase 1: alternatievenontwikkeling (leidt tot MIRT voorkeursbesluit)
- Fase 2: uitwerking voorkeursalternatief (leidt tot de formele besluiten).

Het globale MER, en dus ook dit advies, richt zich met name op de milieu-informatie die nodig is voor Fase 1. Deze informatie zal uiteindelijk ook aan de formele besluiten ten grondslag liggen in fase 2.

⁸ Stichting Ark, mede namens de Gelderse Natuur en Milieu Federatie, Wereld Natuur Fonds en Stichting Geldersch Landschap & Kastelen.

Na vaststelling van het Projectplan waterwet, het inpassingsplan of bestemmingsplan zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

3. Alternatieven

De Commissie adviseert om alternatieven te ontwikkelen vanuit het perspectief van de verschillende doelstellingen om daarmee de spanningen en de keuzemogelijkheden inzichtelijk te maken. Daarnaast adviseert de Commissie om na te gaan of een alternatief ontwikkeld kan worden waarin negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Rijntakken zijn geminimaliseerd. Dit alternatief kan nodig zijn om het verdere besluitvormingsproces in relatie tot de gevolgen voor het Natura 2000-gebied te ondersteunen (zie ook §4,2 van dit advies).

In fase 1 moeten de alternatieven onderzocht worden op de aspecten die voor de keuze tussen alternatieven onderscheidend zijn. Dit zijn met name het doelbereik en aspecten waarbij effecten met een permanent karakter optreden. Het detailniveau moet zodanig zijn, dat een goed onderbouwde keuze voor een voorkeursalternatief kan worden gemaakt, waarbij het milieubelang volwaardig is meegewogen. Beschrijf hoe de gestelde doelen de keuze en de afbakening van de alternatieven hebben bepaald. Ga in op de niet m.e.r.-plichtige ontwikkelingen die mogelijk worden gemaakt voor zover deze onderdelen aanzienlijke milieugevolgen hebben, al dan niet in cumulatie met het voornemen.

De Commissie adviseert, binnen de randvoorwaarden van de opgave en de doelstelling, in het MER in ieder geval de volgende alternatieven uit te werken:

- **Alternatief hele opgave in dijkversterking** Werk deze uit conform de NRD.
- **Alternatief rivierverruiming + benodigde dijkversterking** Waarbij de omvang en de vormgeving van de geul gericht is de meekoppelkansen vanuit natuur en nieuwe landschappelijke kwaliteiten. De grote impact op en de hoge huidige waarden van het gebied rechtvaardigen dit.
- **Alternatief gericht op het minimaliseren van de effecten op Natura 2000-gebieden** Als aantasting van natuurlijk kenmerken (na mitigatie) niet is uit te sluiten dan volgt uit Natuurbeschermingswet 1998 dat de ADC-toets¹⁰ doorlopen moet worden. De eerste stap bij deze toets is de vraag of er alternatieve oplossingen voor het voornemen zijn met minder milieugevolgen. Alternatieven en varianten verschillen in effecten, maar ook in de mate waarin mitigerende maatregelen mogelijk zijn om ontoelaatbaar bevonden effecten te vermijden. Het is daarom, indien aantasting niet is uit te sluiten, van belang om in fase 1 voldoende inzicht te krijgen in de vraag of één van de alternatieven minder milieugevolgen voor de Natura 2000 doelen heeft. Dit alternatief kan mogelijk samenvallen met een ander alternatief.

Varianten

Werk – waar relevant – voor elk van deze alternatieven vervolgens varianten uit voor:

- dijkverzwaring binnendijks;
- dijkversterking buitendijks;
- dijkversterking door een constructie.

Werk bij de alternatieven met rivierverruiming varianten voor de hoogwatergeul uit. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan:

- Een geul die permanent water bevat of doorgaans droog is;
- Een geul die breed van opzet is of smal.

Daarnaast kunnen uiteraard andere alternatieven en varianten, bijvoorbeeld aangedragen vanuit de omgeving, uitgewerkt worden.

3.1 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

3.2 Doorkijk naar fase 2: Uitwerking voorkeursalternatief

Nadat in fase 1 een onderbouwde keuze is gemaakt tussen de alternatieven en varianten, bestaat fase 2 uit het beschrijven en beoordelen van de inrichtings- en beheersaspecten van het voorkeursalternatief. De Commissie geeft voor fase 2 nu slechts een beperkt aantal aandachtspunten, omdat bij de toetsing bij het MER meer specifiek op het voorkeursalternatief aandachtspunten meegegeven kunnen worden. Deze opmerkingen zijn opgenomen in hoofdstuk 4.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Beschrijf het voornemen zo uitgebreid als nodig is om een goede vergelijking van alternatieven en effectbeschrijving mogelijk te maken. Geef waar relevant inzicht in:

- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik);
- de fasering en doorlooptijd van de uitvoering.

4.2 Natuur

Gevolgen voor Natura 2000-gebied Rijntakken

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is geheel aangewezen onder de Vogelrichtlijn en gedeeltelijk onder de Habitatrichtlijn. Neem een kaart op met de precieze begrenzingen, inclusief de ligging van (te ontwikkelen) habitattypen voor zover bekend. Doorloop vervolgens (in ieder geval) de volgende stappen:

- Geef aan welke instandhoudingsdoelstellingen mogelijk door het voornemen beïnvloed worden. Maak bij de 'niet-broedvogels' onderscheid tussen in het Natura 2000-besluit opgenomen foerageerfunctie en slaapplaatsfunctie. Geef aan in hoeverre soorten/habitattypen zich boven dan wel onder de instandhoudingsdoelstelling bevinden en of het gaat om prioritaire habitattypen.
- Beschrijf de mogelijke ingreep effect-relaties in de aanlegfase en de eindfase
- Breng de mogelijke gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen in de aanlegfase en eindfase in beeld
- Beoordeel of de effecten significant kunnen zijn. Doe dit voor het voornemen afzonderlijk en in cumulatie met eventuele andere relevante ontwikkelingen, rekening houdend met externe werking. Mitigerende maatregelen kunnen daarbij worden betrokken⁹.

Indien significante effecten niet kunnen worden uitgesloten dan kan het voornemen alleen doorgang vinden als de zogenaamde 'ADC-toets'¹⁰ met succes en in de juiste volgorde wordt doorlopen. In dat geval adviseert de Commissie een aanzet voor deze toets in het MER op te nemen (inschatting of deze kansrijk is, en zo ja waarom).

Gevolgen voor overige beschermde gebieden

Geef de gebieden aan die behoren tot het Gelders Natuurnetwerk (GNN, voorheen Gelderse EHS) waaronder Landgoed Neerijnen. Beschrijf de gevolgen voor de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden (de natuurkwaliteit per beheertype), ook rekening houdend met grondwaterafhankelijke natuur (kwel), en toets deze aan het beschermingsregime voor het GNN zoals opgenomen in de Omgevingsverordening. Doorloop de 'Spelregels EHS' voor zover nodig voor de alternatievenafweging.

De Commissie verwacht dat de gevolgen van de alternatieven voor het Natura 2000-gebied en voor GNN-gebieden mede bepalend kunnen zijn voor de totstandkoming van het VKA. In Fase 2 kunnen de gevolgen voor beschermde soorten, van gebieden die behoren tot de Groene ontwikkelingszone en van leefgebieden in het kader van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeleid (ANLb) in beeld worden gebracht. Deze informatie acht de Commissie belangrijk maar niet sturend voor de alternatievenafweging.

⁹ Door recente jurisprudentie, voortvloeiend uit het arrest Briels is meer duidelijk geworden over het onderscheid tussen mitigatie en compensatie. Maatregelen op een andere locatie, of buiten het Natura 2000-gebied zullen in de regel als compensatie en niet als mitigatie worden beschouwd. Ook maatregelen vanuit andere plannen of projecten kunnen in de regel niet worden beschouwd als mitigerende maatregel voor het onderhavige voornemen.

¹⁰ Deze houdt in: zijn er geen Alternatieven? zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang? worden de nodige Compenserende maatregelen getroffen? De ADC-toets maakt formeel geen deel uit van de Passende beoordeling.

4.3 Landschap en cultuurhistorie

Formuleer in het globale MER een beschouwing over de betekenis voor landschap en cultuurhistorie van de verschillende alternatieven op regionaal niveau: het oeverwallen en stroomruggen-landschap van de Betuwe rond Varik. Het gaat er daarbij vooral om hoe een min of meer gewone dijkverbetering enerzijds en anderzijds de aanleg van een geul zich als landschappelijke ingrepen tot elkaar verhouden. Beschrijf hoe het wezenlijke verschil tussen beide wordt verdisconteerd in de effectbepaling. Deze informatie kan als basis dienen bij het uitwerken van de alternatieven.

Geef in het MER een inschatting van de effecten van de verschillende alternatieven op de aspecten landschap en cultuurhistorie (inclusief archeologie).

- Bij dijkverbetering betreft dit vooral de confrontatie van relevante oplossingsrichtingen (binnenwaarts, buitenwaarts, technisch, mogelijk andere) met de aanwezige knelpunten, zoals de Rijswaard/kasteelpark/poort van Neerijnen, overige aansluitingen dorp – dijk, verspreide bebouwing dicht onderaan de dijk, bebouwing op kruinhoogte en aanwezige strangrestanten.
- Bij een keuze voor een alternatief met een hoogwatergeul gaat het om de effecten op de dijkzone, het bodemarchief en het binnendijks (historisch) landschap, die kunnen variëren bij verschillende tracés en vormgeving (breed, ondiep of smal, diep, mate van landschappelijke inpassing).

Op deze wijze kan een inschatting gemaakt worden van de bandbreedte aan optredende effecten (minimale – maximale impact), die de keuze voor het Voorkeursalternatief kan ondersteunen. Maak de effecten (positief, negatief) op de knelpunten en cruciale locaties inzichtelijk aan de hand van visualisaties. Te denken valt aan de Kil/Poort Neerijnen, de in- en uitstroomopening van de hoogwatergeul en situaties waar de dijkverbetering een grote invloed op bebouwing kan hebben. Voer de visualisaties bij voorkeur uit in de vorm van vergelijkingen tussen 'nu' en 'straks' vanaf steeds dezelfde gezichtspunten.

Bij ingrepen die naar hun aard en schaal grote en onomkeerbare effecten hebben op hun omgeving, is het van belang de negatieve effecten op bestaande landschappelijke waarden los te beschouwen van eventuele positieve effecten van het voornemen, ook in de samenvatting. Dit omdat anders uit de dan resulterende neutrale of licht negatieve score in de effectbeoordeling ten onrechte de indruk kan ontstaan, dat er geen veranderingen plaatsvinden.

4.4 Woon en leefmilieu

De tijdelijk en permanente gevolgen voor het leefmilieu zijn zeer onderscheidend voor de alternatieven. Bij een grote ingreep als een hoogwatergeul, zullen zowel de tijdelijke als de permanente effecten groter zijn. Geef voor dit MER daarom voldoende inzicht in deze verschillen, en geef ook aan op welke aspecten deze verschillen betrekking hebben. De Commissie denkt hierbij voor de tijdelijke effecten aan overlast vanwege de ingrepen in de vorm van geluidhinder, verkeersoverlast, beïnvloeding luchtkwaliteit, en eventueel trillingen. Na realisatie denkt de Commissie aan veranderingen in de verkeersstromen en afwikkeling, veranderingen in de gevolgen voor bewoners bij een overstroming, ontsluiting van het gebied¹¹, de

¹¹ Zie ook inspraakreactie veiligheidsregio.

inspanning voor beheer en onderhoud van een eventuele hoogwatergeul. Geef ook inzicht in de fasering van de verschillende ingrepen en de doorlooptijden.

4.5 Bodem en water

Ga voor fase 1 ook globaal in op de grondbalans voor de verschillende alternatieven aangezien deze op dit onderdeel waarschijnlijk sterk zullen verschillen. Ga, voor de verschillende alternatieven ook globaal in op (het verschil in) de effecten van de logistiek in de aanvoer van grond en andere materialen in relatie tot de bestaande (weg)infrastructuur en de in dat kader te treffen voorzieningen, zoals bijvoorbeeld de aanleg van tijdelijke depots.

De wateraspecten zijn in de Notitie R&D al goed in kaart gebracht. In aanvulling daarop acht de Commissie het van belang om niet alleen aandacht te besteden aan een toename maar ook een eventuele afname van kwel in verband met natuurwaarden die van deze kwel afhankelijk zijn.

4.6 Onzekerheden

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen. De grootte van de onzekerheid kan per alternatief sterk verschillend zijn. De omgang met onzekerheid vraagt dan ook bijzondere aandacht in het MER.

Omdat na dit globale MER nog een specifiek MER volgt voor het voorkeursbesluit, kunnen een groot aantal milieuaspecten nu globaal beschreven worden. Onzekerheden op de beslissende aspecten (waterveiligheid, natuur en landschap) moeten zo veel mogelijk geminimaliseerd worden, zodanig dat nu een onderbouwde keuze gemaakt kan worden uit de alternatieven. Dat betekent dat soms meer detailinformatie nodig is dan bij een globaal MER verwacht zou kunnen worden.

Aanbevolen wordt om in het MER ook inzicht te geven in¹²de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, dat wil zeggen het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenari'o's (best-case en worst-case).

¹² Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER.
http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: De provincie Gelderland, waterschap Rivierenland, gemeente Neerijnen en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Bevoegd gezag: Provincie Gelderland

Besluit: vaststellen of wijzigen van *een bestemmingsplan, provinciaal inpassingsplan of Projectplan Waterwet.*

Categorie Besluit m.e.r.: D09, D03.2

Activiteit: De provincie Gelderland, waterschap Rivierenland, gemeente Neerijnen en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu ('de regio') willen de dijkversterkingsopgave in het Waalgebied aanpakken met een 'samenspel' van dijkverbetering en rivierversuiming. Daarnaast is waterschap Rivierenland in 2015 gestart met een verkennend onderzoek naar de dijkverbetering Tiel-Waardenburg. De waterkeringen op dit traject voldoen niet aan de wettelijke normen en maken een dijkverbetering noodzakelijk, die is opgenomen in het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Bijzonderheden: Voor beide maatregelen wordt één MIRT-verkenning uitgevoerd om de komen tot een voorkeursbesluit. Afhankelijk van dit besluit volgt hierna nog een Provinciaal InpassingsPlan (PIP), bestemmingsplan (BP) of Projectplan Waterwet. Het MER wordt daarom in 2 delen opgesteld; deel A (globaal MER) ter onderbouwing van de MIRT-voorkeursbeslissing. Deel B (specifiek MER) ter onderbouwing van PIP, BP of een Projectplan Waterwet; aan dit besluit zal uiteindelijk zowel deel A als deel B van het MER ten grondslag liggen.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 15 juni 2016

Aankondiging start procedure: 19 juli 2016

Ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 21 juli 2016 t/m 2 september 2016

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. dr.ir.drs. R.B. Jongejan

dhr. drs. M.A. Kooiman

mw. drs. W. Smal (secretaris)

dhr. mr. C.Th. Smit (voorzitter)

dhr. ing. R.L. Vogel

dhr. drs. F. Wijnants

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie de website op

de pagina *Wat doet de Commissie* in het hoofdstuk Advisering: www.commissiemer.nl/adviesring/watbiedtdecommissie

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3137](#) in te vullen in het zoekvak.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen die zij tot en met 6 september 2016 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

